

HORIZONS DE VIDA
(VIURE A LA IGNASIANA)

Darío Mollá Llácer, sj.

Edita CRISTIANISME I JUSTÍCIA • R. de Llúria, 13 - 08010 Barcelona • tel: 93 317 23 38 • fax: 93 317 10 94 • info@fespinal.com • Imprimeix: Edicions Rondas, S.L. • ISBN: 84-9730-209-5 • Dipòsit Legal: B-53.649-08 • ISSN: en tràmit • Febrer 2009

La Fundació Lluís Espinal li comunica que les seves dades procedeixen del nostre arxiu històric pertanyent al nostre fitxer de nom BDGACIJ inscrit amb el codi 2061280639. Per exercitar els drets d'accés, rectificació, cancel·lació i oposició poden dirigir-se al carrer Roger de Llúria, 13 de Barcelona

1. «AJUDAR»: CLAU D'INTEGRACIÓ	7
1.1. L'«ajudar» ignasià com a proposta d'horitzó integrador	7
1.2. Com transformar el nostre “fer” en «ajudar»?	8
1.3. Actituds vitals vinculades a l'«ajudar»	10
1.4. «Ajudar» fa “espiritual” tota la vida	12
2. «AGRAIR»: EL “PRIMER PUNT”	13
3. «CONTEMPLAR»: CONTEMPLATIUS A LA VIDA	17
3.1. Contemplar com a forma de resar; contemplar com a forma d'aproximar-se a la realitat	18
3.2. Actituds vitals que potencia el fet de «contemplar»	20
3.3. Viure contemplativament	21
4. «ELEGIR»	23
4.1. El discerniment com a moviment de l'amor	23
4.2. El discerniment com a resposta a la crida evangèlica a la «vigilància»	25
4.3. Altres observacions sobre l'«elegir»	26
5. “RESISTIR”	29

Parlar d'espiritualitat és parlar de vida, vida segons l'Esperit, vida sota la guia i l'impuls de l'Esperit. És a la vida on es concreten els impulsos, les crides i les orientacions de l'Esperit, i és a la vida on es verifica si una espiritualitat possibilita viure amb sentit, amb alegria, amb capacitat de servei i gratuïtat, viure des de la profunditat de Déu i en comunió amb la persona humana.

Aquest quadern pretén presentar com seria el “viure a la ignasiana”; presentar, d'una manera senzilla i pràctica, alguns dels trets més bàsics de l'estil i tarannà de vida que proposa l'espiritualitat ignasiana. En la meua aportació intento ser fidel a les intuïcions bàsiques de sant Ignasi de Loiola, lliure pel que fa a les formulacions i proper, tant com em sigui possible, a la vida quotidiana dels qui, enmig d'aquest món que ens toca viure, busquem, amb desig i humilitat, «en tot estimar i servir».

No s'ha de buscar en aquest quadern ni un treball erudit, ni una recopilació de textos, ni un estudi de material ignasià que justifiqui totes i cada una de les seves afirmacions... Aquest seria, en tot cas, un treball previ que ja troba cabuda en un altre tipus de publicacions més especialitzades. Amb tot, sí que s'ha de buscar i demanar rigor en allò que s'afirma. Humilment, he intentat que així sigui. I són les conclusions d'aquest estudi previ les que he volgut posar, en una forma i un llenguatge, a l'abast i al servei del major nombre de persones. És una aposta amb els seus riscos, i fins i tot exposada a interpretacions errònies. Bon preu a pagar si aconseguixo d'alguna manera «ajudar» a posar de manifest les enormes possibilitats i suggeriments de l'espiritualitat ignasiana per a qui avui vulgui viure l'evangeli de Jesús en les situacions i els problemes de la seva vida concreta i quotidiana. Viure'l potser sense abundància de paraules, ni menys encara amb formulacions o argot d'“iniciats”, però amb tota la veritat dels fets.

1. «AJUDAR»: CLAU D'INTEGRACIÓ

«Ajudar», «ajudar a les ànimes», ajudar els altres és l'element integrador de la persona i de la vida en la proposta d'espiritualitat de sant Ignasi. En aquest «ajudar» ignasià es donen la mà l'amor a Déu i l'amor a la persona humana, l'experiència interior i l'acció quotidiana; s'hi expressa i verifica la profunditat i l'arrelament espiritual de la persona sotmesa a la dura prova de les exigències ordinàries de la vida; hi convergeixen la recerca de Déu i el compromís amb el món. «Ajudar» ens remet a una espiritualitat activa, però que no consisteix merament en “fer” ni es conforma amb qualsevol forma de fer.

1.1. L'«ajudar» ignasià com a proposta d'horitzó integrador

La immensa majoria de persones, creients o no, que, en la nostra societat i circumstàncies, intenten viure la seva vida amb sentit d'humanitat profunda, experimenten la dificultat que suposa estar sotmeses a la intensa pressió que deriva de la quantitat d'activitats que es veuen obligades a fer, de les múltiples i simultànies responsabilitats que han d'assumir, del ritme de vida (en bona

mesura imposat), de la diversitat de fronts en els quals s'han de barallar...

Si, apart d'això, la persona desitja cuidar les dimensions més interiors de la seva vida, la dificultat augmenta. Amb freqüència es percep o experimenta contradicció, xoc o incompatibilitat entre aquestes exigències interiors (anomenades de vegades, de forma inexacta, “espirituals”, perquè “espiritual” és la totalitat d'una vida animada per l'Esperit) i les exigències de la vida

laboral, familiar, social... L'harmonització de tot això sembla impossible i la persona es veu afectada de desànim, culpabilitat i, fins i tot, desconfiança sobre la possibilitat real de viure la fe i allunyament d'aquesta fe. Potser, i amb molt bona voluntat, intenta fer de tant en tant "experiències" puntuals que reanimen i il·luminen una mica («carregar les piles»), però, al final, la realitat és molt tossuda i acaba imposant la seva lògica i el seu ritme.

Tot això posa de manifest que un dels reptes bàsics de l'experiència humana, i de qualsevol espiritualitat que vulgui donar sentit a aquesta experiència, és un repte d'"integració" dels diversos elements que la componen. En la vida no es tracta de sumar sense més i indefinidament, ni tampoc de combinar una mica d'això i una mica d'allò, buscant equilibris prou difícils de mantenir; es tracta d'"integrar".

Integrar és, segons la meua opinió, marcar un horitzó clar i concret en el projecte personal de vida: un horitzó que confereix direcció a cada passa del camí, que dóna un plus de qualitat i sentit al que es va fent, que possibilita la interrelació de les diverses activitats, no basant-se en la seva materialitat o contingut sinó per referència a un objectiu compartit. Integrar no és fer més, sinó fer en la mateixa direcció; no és sumar-ho tot, sinó escollir en funció de l'horitzó. Totes aquelles coses que faig, siguin de la naturalesa que siguin, queden referides les unes a les altres pel seu caràcter compartit de recerca d'un mateix horitzó.

Per ajudar a integrar bé, per facilitar més aquesta no fàcil integració, és deci-

siu encertar en l'horitzó que s'escull i es proposa. I aquí se situa la senzilla i genial intuïció ignasiana: l'horitzó és «ajudar». «Ajudar» és per a l'espiritualitat ignasiana l'horitzó i la clau d'integració. Tan senzill com això, però tan ple de sentit i possibilitats com això.

«Ajudar» posa en joc i en relació totes les dimensions de la nostra vida. «Ajudar» ens permetrà integrar acció i contemplació, servei als altres i cura de la nostra qualitat personal, ambició en el nostre objectiu i humilitat en les formes de situar-nos-hi. «Ajudar» proporciona un horitzó compartit a tot allò que la vida ens demana d'afrontar, ens permet mirar el global i comprometre'ns amb el concret, afrontar l'aridesa de les lluites estructurals sense perdre sensibilitat per a cada drama o cada alegria personal.

1.2. Com transformar el nostre "fer" en «ajudar»?

Fem les coses que fem, poques o moltes, potser massa; unes ens agraden més, unes altres, menys; unes són escollides, unes altres, imposades; unes les hem escollides, unes altres no ens queda més remei que fer-les. Al treball, a la família, a la vida social... Són les que són, i, probablement, és molt difícil, si no impossible, deixar de fer-ne la majoria. Molt bé; suposat això, com podem anar transformant el nostre fer tan plural i variat, no les grans empreses sinó el fer quotidià, en «ajudar» ignasià?

La transformació del nostre fer en «ajudar» ens pot reportar molts beneficis, i per aquest motiu val la pena intentar-ho. No és només, com vèiem a l'apartat anterior, que aquesta transfor-

mació doni a allò que fem un plus de sentit i el faci convergir amb altres aspiracions i dimensions de la vida, sinó que, a més a més, i per aquesta mateixa convergència, allò que fem ens “cremarà” i ens desgastarà menys (perquè el que més crema no és el fer en si, sinó el com ho vivim), i treurà compulsivitat al nostre fer (no necessitem fer “tant” o “tan perfecte” per justificar-nos, o valorar-nos, o sentir-nos satisfets...). Tot això no repercuteix només en benefici propi, sinó que repercutirà sobre la qualitat del que fem, qualitat que els altres notaran i agrairan. Com passar, doncs, del mer fer a l’«ajudar»?

Per, de veritat, «ajudar» cal, en primer lloc, que el nostre fer estigui travessat de mirada, d’escolta, d’atenció i de contemplació a la persona de l’altre i a les seves necessitats. Que no sigui, simplement, l’aplicació d’un pla o d’un esquema preestablert, pensat des de nosaltres mateixos. Díficilment la nostra acció serà “ajuda” si no captem les necessitats dels altres i ens hi sensibilitzem; si no és així, simplement els imposarem els nostres plantejaments que, potser, a vegades seran els adequats, però que unes altres vegades o es quedaran curts o els desconcertaran i generaran tensions. Mesurarem aleshores resultats en funció de si s’han ajustat o no al nostre pla i mesura, no en funció de si els altres han progressat o crescut com a persones o no. En definitiva, acabarem sent nosaltres mateixos els protagonistes de la nostra acció, sent així que «ajudar» suposa donar a l’altra persona i a les seves necessitats el protagonisme en la intenció i en l’acció: fer l’altre protagonista.

Aquesta actitud interna i permanent d’atenció, escolta, mirada a l’altre i a les seves circumstàncies, ens demanarà i situarà també en una segona dinàmica imprescindible perquè el nostre actuar sigui «ajudar». L’actitud d’examen, de recerca, de pregunta, de discerniment: una actitud interior de recerca i una actitud exterior de dinamisme i renovació constants. Si ens dirigim a l’altre amb un pla o programa preestablert, un cop aplicat ja està; no importa massa si hem respost o no a les preguntes que l’altre tenia o si més aviat ens hem dedicat a respondre qüestions que no interessaven a ningú. Hem deixat anar el discurs, hem omplert l’informe, hem fet “el de sempre”, hem complert el nostre horari i la nostra obligació, i ja està; fins a la propera! No importa que els apunts s’esgrogueixin, que els informes reflecteixin cada vegada més pàl·lidament la realitat o que els actes siguin rutina: mirat des de nosaltres el pur fer justifica, la mera repetició serveix.

La prioritat de l’atenció als altres ens obligarà a pensar, a innovar, a replantejar i a canviar, perquè a la vida res no roman quiet, i menys encara avui en dia. Només així, si el nostre fer és dinàmic, el nostre actuar podrà ser «ajudar». Si ens mirem a nosaltres mateixos, tendim sempre a quedar-nos com estàvem, a resguardar-nos i defensar-nos enfront de les exigències de la vida; l’afecte i la sensibilitat pels altres, el desig profund i sincer d’«ajudar» és el que ens mobilitzarà.

El nostre fer es va fent «ajudar» en la mesura que guanyem en gratuïtat. Una gratuïtat que no s’ha de llegir només ni principalment en clau econòmi-

ca o monetària, tot i que també implica i exigeix en aquest terreny: evidentment no es tracta de no guanyar i de no exigir allò que és just, però sí de no fer de l'econòmic el criteri de decisió últim, o d'acceptar que en l'«ajudar» els altres es posaran en joc dimensions personals o vitals que mai no seran prou valorades ni compensades en termes comptables o de mèrit; que no tot pot ni tan sols ha de ser retribuït econòmicament.

Gratuïtat és també no buscar en el “fer” més el benefici o la satisfacció pròpia que el bé de l'altra persona. Gratuïtat és no fer de l'altra persona una marrada per arribar a mi mateix, d'on surto, a mi mateix com a meta, sinó fer de l'altre, i del bé de l'altre, el punt d'arribada. Gratuïtat és no buscar ni generar dependències afectives sinó mantenir i fer créixer l'altre en llibertat. Gratuïtat és també obstinar-se i esforçar-se i ser perseverants quan els límits i les deficiències d'aquells per qui ens esforcem resten brillantor o eficàcia a la nostra tasca.

En definitiva, cal pensar que si la lògica profunda del nostre fer es ajudar, farem més per aquells que més ajuda necessiten, per aquells més desvalguts, que menys tenen, que més dèbils són, que més desprotegits estan, sigui quin sigui l'àmbit en el qual ens moquem.

I, sens cap mena de dubte, el treball en grup, la col·laboració amb els altres, la posada en comú i en qüestió d'allò que fem amb i per altres companys propiciarà en nosaltres i en el nostre treball més possibilitats d'«ajuda» i de situar-nos en la nostra tasca no com a propietaris, sinó com a servidors.

Atenció, escolta, contemplació...; examen, revisió, discerniment...; gratuïtat, relativització d'un mateix, abnegació...; sentit de grup... Amb tot això el nostre fer va sent, cada vegada més, «ajudar» i va implicant i implicant-se amb més dimensions de la nostra persona, i aquestes altres dimensions van operant en el més quotidià de la nostra vida: això és “integrar”.

1.3. Actituds vitals vinculades a l'«ajudar»

Com que la vida és un tot, la determinació interior d'«ajudar» genera també unes actituds vitals, unes formes de situar-se en la societat i davant els altres que són conseqüència i manifestació de la mateixa vida, i que ens permeten reconèixer i identificar aquells que viuen des d'ella. Aquestes actituds, fetes tarannà habitual, enfortiran, a la vegada, de forma suau, discreta, gairebé imperceptible, però certa, la disposició a «ajudar» com a disposició clau de la vida. Ens apropem ara al tarannà vital que genera l'espiritualitat ignasiana en aquells que la viuen amb veritat.

La primera i més important de les actituds que conformen aquest tarannà és l'actitud de respecte profund a les altres persones en tota la seva dignitat, la recerca i captació dels valors de cada ésser humà concret, més enllà dels seus límits, amagaments o negacions socials; actitud que és possibilitada per una mirada atenta i contemplativa i per una relació personal que, perquè no és prepotent ni sobèrbia, permet que l'altra persona es reveli, es manifesti, amb tota la seva densitat de persona.

De la mateixa forma que experimentem el profund respecte de Déu per cada una de les seves criatures, i per nosaltres mateixos, respectem la llibertat dels altres. «Ajudar» no va en la línia de l'imposar, sinó del proposar. Es tracta, això sí, de proposar amb qualitat, amb rigor, amb convicció, amb honestat, amb proximitat, amb compromís personal, de tal manera que la nostra proposta ajudi pel mateix fet i en el mateix acte de ser proposada, més enllà que el seu contingut s'accepti o no, més enllà de la materialitat de la decisió que prengui la persona referent a allò que és proposat. Aquest tarannà marca també una línia d'acció pastoral que, perquè vol «ajudar» i no simplement sumar addictes, parteix del respecte i l'escolta, és especialment rigorosa amb els mètodes i els procediments i cuida les formes d'acompanyament.

Tot això propicia una forma d'estar i d'actuar per la qual és summament important el diàleg. El diàleg entès no merament com un exercici verbal, ni només intel·lectual, sinó com la recerca d'espais de trobada en els quals ser ajudat i ajudar i, així, col·laborar conjuntament en l'ajuda als altres. El diàleg de la vida, de l'acció, de la pròpia experiència vital han de precedir moltes vegades l'intercanvi de les idees o de les doctrines. Pretendre començar per aquest darrer és, moltes vegades, pretendre començar la casa per la teulada.

«Ajudar» obre pas, a més, a dues actituds que han de ser complementàries i han de conuiu, fins i tot a costa d'una certa tensió. La primera és l'actitud de magnanimitat, de grandesa d'ànim i de desig; «ajudar» és una paraula en certa

manera “ambiciosa”: obre a totes les possibilitats, a tots els mitjans, a totes les persones; res no queda exclòs com a mitjà ni ningú no queda exclòs com a subjecte. Però alhora que convida a la grandesa d'horitzons, és una paraula que convida a la humilitat: perquè ajudar és supeditar-se a la necessitat de l'altre, posar-se d'alguna manera per sota; ajudar és també moltes vegades un criteri i una invitació a la renúncia.

Magnanimitat en els desitjos i en els projectes, però humilitat en la forma de dur-los endavant i de situar-se davant de les persones. No compagina gens bé amb l'«ajudar» ignasià invertir els termes de la tensió, la qual cosa, malauradament, succeeix amb freqüència: l'estretor de mires, la recerca del mer interès personal, els interessos mesquins units a la supèrbia en la valoració i la prepotència en l'actuació.

Finalment, al·ludíem algunes línies més amunt al dinamisme en el qual ens situa el desig d'«ajudar», ja que ens va fent adaptar-nos a les necessitats canviants de les persones i situacions a les quals volem servir. Aquest desig sincer i profund propicia un tarannà innovador, creatiu i dinàmic.

Són moltes les fronteres personals i socials que una actitud decidida d'«ajudar» els altres obliga a travessar al llarg de la vida. I travessar aquestes fronteres no es fa sense por a la pèrdua de seguretats adquirides, sense crítiques o dificultats amb aquells que opten per romandre en el lloc del qual nosaltres ens movem o sortim, sense conflictes amb aquells a qui incomoda el canvi. Però, sens dubte, el desig profund i la determinació ferma d'ajudar genera creativi-

tat i coratge per sobre d'inseguretats, crítiques i conflictes.

1.4. «Ajudar» fa “espiritual” tota la vida

En l'imaginari col·lectiu hi ha, moltes vegades, una imatge molt limitada, inexacta i fins i tot caricaturesca de l'“espiritual” i de la “personal espiritual”. S'identifica l'“espiritual” amb prec, misses o activitats d'Església o, com a màxim i en el millor dels casos, amb activitats merament interiors; quan es pensa en una “persona espiritual” es tendeix a pensar en una persona “beata”, més aviat beguina i poc compromesa, quan no estranya i rara, amb la qual no es pot comptar massa per a les coses i els treballs normals de la vida.

No es així. L'espiritual cristià es allò “animat” per l'Esperit de Jesús. Un Esperit que ens obre a Déu com a pare, que ens fa viure com a fills i que ens

impulsa, com va impulsar Jesús, «a portar la bona nova als pobres, a proclamar als captius la llibertat i als cecs el retorn de la llum, a posar en llibertat els oprimits, a proclamar l'any de gràcia del Senyor» (Lc 4, 18-19). L'Esperit ens permet «ajudar», en llenguatge ignasià. És el fet d'«ajudar» els altres inspirats i animats per l'Esperit de Jesús el que fa “espirituals” els nostres actes, els nostres pensaments i oracions, els nostres estudis, la nostra vida sencera. Ajudar fa “espiritual” la nostra vida, tota la nostra vida.

Ens hem apropat al punt nuclear de l'espiritualitat ignasiana. Queden pendents moltes altres coses: la font i alimentació del desig d'«ajudar», les estratègies i mediacions d'aquesta ajuda, les resistències i dificultats. Però «ajudar» és el cor que va moure la vida personal i apostòlica de sant Ignasi i la proposta que d'ell rebem per viure amb goig i sentit la nostra pròpia vida.

2. «AGRAIR»: EL “PRIMER PUNT”

En el «Principi i Fonament» dels *Exercicis*, de Sant Ignasi, després de considerar el fet de la creació amorosa de cada un de nosaltres per Déu, enumera una sèrie d'actituds bàsiques de la persona humana que són les actituds que ens condueixen a la salvació, a la vida en plenitud. La primera és «lloar». Em permeto traduir el «lloar» ignasià per a la nostra vida concreta i quotidiana com l'actitud d'«agrair», viure des de l'agraïment. Lloar no ha de ser només una acció de boca enfora, sinó quelcom viscut al cor, i aquest lloar al cor, com a actitud habitual i no només com a fet puntual, és agrair. En la proposta ignasiana de vida se'ns convida a fer de l'agraïment l'actitud bàsica de la nostra existència de criatures estimades i regalades per Déu.

Quan en els *Exercicis* se'ns proposa, ja en el seu inici, l'examen general, Ignasi recorda que «el primer punt és donar gràcies a Déu nostre Senyor pels beneficis rebuts» [43], agraïment al qual se'ns convida cada dia. I al final, en la «Contemplació per a aconseguir amor», l'autor torna a repetir que «el primer punt és dur a la memòria els beneficis rebuts» [234] i que és el «coneixement intern de tant bé rebut» i la capacitat d'acollir-lo i agrair-lo («enterament reconegut») el que ens possibilita «en tot estimar i servir» [233].

L'agraïment com a actitud bàsica en la vida és la conscienciació quotidiana del que vaig rebent, l'acollida dels béns que em són donats i de les persones que em surten a trobar, viure no tant pendent del que jo crec que mereixo i no em donen, sinó del que sense haver merescut ni esperat ni demanat he rebut i vaig rebent dia a dia.

Sens dubte, la majoria dels qui llegim aquestes línies tenim moltes raons per a l'agraïment, perquè és molt el que hem rebut i el que anem rebent dia a dia. En si mateix considerat i més encara si

ho mirem en referència a milions de persones humanes respecte a les quals som, senzillament, privilegiats/ades. I, malgrat això, no ens resulta fàcil viure en l'agraïment.

És evident que també tots li podem passar algunes factures a la vida: per allò que no ens ha donat, per allò que ens ha dolgut, per allò del que manquem...

És cert que algunes d'aquestes factures ens pesen i ens condicionen molt, de vegades més que tot el que hem rebut. També succeeix que hi ha moments i circumstàncies en la vida en les quals vivim amb tal força mancances, dificultats, problemes o frustracions que ens resulta difícil agrair. Que tot això passi és natural, però el que no és natural ni bo és que perdem la memòria, la consciència del molt que hem rebut i anem rebent cada dia en afecte, en possibilitats de vida i de sentit, en mitjans... i que deixem d'agrair, encara que sigui un sol dia.

Aquest «agrair» de fons, aquest viure des de l'agraïment, tampoc no ens és afavorit per la cultura ambiental que ens incita a estar més pendents del que no tenim que d'allò que ens és donat amb abundància; una cultura que fomenta i aviva la nostra insatisfacció per al profit mercantil d'altres. Per això és important cuidar la nostra gratitud, mantenir-la viva i activa; per això és important aquest "examen" quotidià dels beneficis rebuts que Ignasi ens proposa tot just començar els Exercicis. Aquest petit i senzill exercici serà per a nosaltres d'una fecunditat increïble i situa la nostra vida quotidiana en una dinàmica totalment diferent.

Perquè així com l'agraïment és una actitud fundant i fecunda, generadora d'incomptables actituds positives, viure des de la memòria de les factures que ens deu la vida és, al contrari, bastant inútil i frustrant, i força perillós per a nosaltres mateixos. Inútil i frustrant perquè aquestes factures no acostumen a ser abonades per molt que insistim en el pagament del deute; perillós perquè viure des del lament ens instal·la en la frustració i el ressentiment i ens impedeix gaudir d'allò que se'ns va donant. I, per si no n'hi hagués prou, aquesta actitud sostinguda per nosaltres acostuma a ser font de tracte injust cap als altres, als qui fem "pagar" el que ni poden ni deuen, desvirtuant i empobrint la nostra relació amb ells.

Dèiem fa un moment que fer de l'agrair la nostra actitud bàsica possibilita un viure quotidià amb un altre "gust", amb un altre "aire". De l'agraïment brolla un estat interior de goig, de disponibilitat i d'agilitat en la resposta a les demandes de la vida, una sensibilitat més viva per percebre tot allò que la vida quotidiana té de do, una generositat més gran com a actitud vital, una menor tensió per no rebre compensacions o recompenses a la nostra acció.

Quant a la nostra activitat o al nostre treball... tot això sorgeix d'una forma més natural quan es viu des de l'agraïment, i en sorgir més naturalment, és un esforç que cansa menys, que esgota menys; i vivim la nostra tasca no com quelcom que ens és imposat des de fora, que cal complir per complir, que ens pesa, sinó como la posada en acció natural, lògica, espontània dels talents i les capacitats que ens han estat donats.

En el nostre «ajudar» els altres, sigui el que sigui, estarem molt menys pendents o, millor dit, molt menys “dependents” de les respostes que els altres donen a la nostra entrega i al nostre servei, i això ens possibilita donar amb més espontaneïtat, amb més generositat, amb menys càlcul; i també ens permet buscar i trobar la satisfacció més en el nostre interior que a l’exterior, la qual cosa sempre és més segura i duradora.

Per tot això són tan verdaderes i precises aquelles paraules i intuïció ignasianes que en el «Principi i Fonament» ens diuen que «lloar», «agrair», són actituds mitjançant les quals la criatura, aquesta criatura que som cada un de nosaltres, «salva la seva ànima», «salva la seva vida», no perquè la porti al més enllà, sinó perquè l’omple de sentit i plenitud humana i divina en el cada dia d’aquí.

3. «CONTEMPLAR»: CONTEMPLATIUS A LA VIDA

Una de les propostes més significatives i suggeridores de l'espiritualitat ignasiana per al nostre estil de vida és que siguem “contemplatius”. Potser sigui una proposta que, d'entrada, ens resulti sorprenent.

Per a aquells que tenen cultura cristiana, la paraula “contemplatius” evoca un determinat i reduït grup de persones que passen la seva vida en un monestir entregades a l'oració; des d'aquest punt de partida no acabem de veure quin sentit pugui tenir el fet de ser “contemplatius” com a proposta universal. Amb caràcter més general, “contemplar” o “contemplatius” sembla limitar-se, en el nostre llenguatge habitual, a una certa activitat esporàdica, referida bàsicament a l'admiració de la naturalesa o de les obres d'art; tampoc no s'arriba a veure com pugui ser aquesta una proposta d'actitud bàsica i global a la vida. Intentarem aprofundir-hi.

En parlar de l'«ajudar» com a horitzó integrador de l'espiritualitat ignasiana, diem que «per, de veritat, ‘ajudar’ cal que el nostre fer estigui travessat de mirada, d'escolta, d'atenció i contemplació de la persona de l'altre i de les seves necessitats». Ser contemplatius és condició per ser, de veritat, servidors.

I ser contemplatiu possibilita que la nostra quotidianitat s'obri a l'experiència de Déu, que quedi il·luminada per ella. En ocasions es parla que hi ha certs

contextos vitals o certes activitats concretes on és més possible l'experiència personal d'obertura o de trobada amb Déu.

Penso que l'experiència de Déu no es dona mai com un automatisme, sinó que té molt a veure amb les actituds amb les quals ens situem a la vida. Situar-nos “contemplativament” és més determinant per a l'experiència de Déu que les tasques o contextos en els quals estem físicament ubicats.

3.1. Contemplar com a forma de resar; contemplar com a forma d'aproximar-se a la realitat

Són moltes les formes d'oració que proposa la tradició espiritual cristiana, i una d'elles és «contemplar». També sant Ignasi recull en els Exercicis una gran varietat de formes de pregar, però la contemplació és, sens dubte, una de les que més recomana, si no la que més. En efecte, la «contemplació» dels «misteris» de la vida de Jesús ocupa bona part del recorregut dels Exercicis. Com en tants altres aspectes del seu mètode, no trobem en sant Ignasi una descripció o definició conceptual del que entén per «contemplar», però sí que, atenent al desenvolupament d'algunes de les contemplacions que proposa, podem conèixer els seus aspectes fonamentals.

Ignasi divideix l'oració de contemplació en tres parts: els «preàmbuls», els «punts» i el «col·loqui». Vegem ara el contingut i el sentit de cada una d'aquestes parts i intentem també, amb senzillesa, aplicar-lo a «contemplar» la nostra història quotidiana.

3.1.1. Preàmbuls

Els anomenats «preàmbuls» ignasians de la contemplació són tres: «portar la història», «composició veient el lloc» i «petició». El que bàsicament pretenen els preàmbuls és “situar” l'orant davant la història que contemplarà i situar-lo objectivament, atentament, activament i implicadament.

«Portar la història» és fer present la història que es contemplarà amb la màxima precisió i fidelitat possibles, des del seu començament fins al moment

que contemplo; fer present el context i el procés que hi ha darrere d'aquesta història. La «composició veient el lloc» anima a adonar-se del conjunt dels escenaris que aquesta història presenta o dels detalls de l'escenari únic que tinc davant meu; si el primer preàmbul ens cridava a fidelitat, rigor i exactitud, el segon és una crida a l'atenció, perquè els detalls són importants, no són banals. Finalment, la «petició» que es proposa és una petició de «coneixement intern»: contemplem per conèixer en profunditat, amb un coneixement que ens porti fins a l'interior, fins al fons d'allò que contemplem, i amb un coneixement que ens arribi també a nosaltres mateixos fins a l'interior.

Imaginem qualsevol història de la nostra vida quotidiana sobre la qual vulguem fer l'exercici de contemplar. Estem parlant no d'una mirada lleugera, superficial o ràpida sinó d'un autèntic contemplar: aquell mirar que ens permet arribar al fons de les coses. De la mateixa manera que en l'oració ignasiana de contemplació, el que pretenem amb la nostra actitud i exercici de contemplar la història quotidiana és el “coneixement intern” de les coses, les situacions, les persones que contemplem. Per això, començar aplicant els preàmbuls ignasians és bàsic. No oblidis, fes memòria del context i el procés que hi ha rere la situació momentània que vius o contemples, i això de la manera més fidel i exacta possible. I no perdis de vista aquests petits detalls que, a vegades, il·lustren més que les grans teories, que reflecteixen la veritat més que la xerrameca. Posem davant nostre la història, amb la major autenticitat possible, i no

perdem atenció als detalls senzills que la marquen.

3.1.2. *Punts*

Després dels «preàmbuls», Ignasi proposa els «punts». Si els primers es referien bàsicament a la forma de situar-se davant la història, els «punts» indiquen allò que l'orant ha de fer un cop situat davant l'escena de forma adequada i idònia. En aquest descriure els punts són significatius els verbs que s'utilitzen, i jo destacaria tres grups de verbs. El primer és el dels verbs que tenen a veure amb l'aplicació dels nostres sentits (mirar, escoltar, oloar, tastar, tocar...); el segon està format per verbs de caràcter més valoratiu, com considerar o ponderar; finalment, ens trobem amb un verb ignasià molt peculiar: reflectir. Vegem quin procés s'està proposant a l'orant.

D'entrada, contemplar és posar tots els sentits en allò que es té davant: mira, escolta, palpa, oloar, tasta... A vegades són els sentits físics els que cal posar en joc; altres vegades seran sentits interiors. Però és important posar-los tots en joc: com més sentits apliquem més complet serà el nostre coneixement d'allò que contemplem. Fet aquest primer pas, cal entrar a considerar, a valorar, a adonar-se del pes i el valor d'allò que els sentits ens han aportat, del seu significat: aplica a aquesta realitat, tal com els teus sentits l'han percebuda, la teva intel·ligència, els teus criteris i valors, el teu sentit de la vida... I, finalment, se'ns demana reflectir: adonar-se del pòsit que el que has contemplat deixa en tu, de com t'ha impactat, de quins sentiments o moviments provoca, de quines preguntes et planteja.

Aquest procés de contemplació ha afavorit un “coneixement intern” del que s'ha contemplat: ho has conegut en totes les seves dimensions, en tota la seva profunditat i també en la relació que té amb tu.

El procés és ben suggeridor també per a la nostra aproximació a la història quotidiana, per al nostre coneixement intern d'aquesta història. Posa-hi a sobre tots els teus sentits: mira, escolta, oloar, palpa, tasta. Aplica sobre allò que els teus sentits t'han descobert la teva pròpia capacitat de valorar, de considerar: atura't a fer-ho i no deixis que altres t'ho donin fet o ho facin per tu. I adona't que tot allò que contemples t'afecta, més o menys, en un sentit o en un altre, i que també això darrer és part de la teva percepció de la realitat.

3.1.3. *Col·loqui*

El darrer pas de l'oració contemplativa de sant Ignasi és el que ell anomena «col·loqui». La contemplació del Senyor ha provocat en qui contempla uns sentiments determinats: Ignasi demana a l'orant que dialogui sobre aquests sentiments amb el Senyor i que li demani, sobretot, que allò que ha conegut més profundament d'Ell l'ajudi a estimar-lo i a seguir-lo. El col·loqui és un diàleg afectuós que tendeix a una implicació amorosa en la missió del Senyor.

Succeeix també moltes vegades que la contemplació d'una història humana mou els nostres afectes, ens implica afectivament en allò que contemplem o ens resitua afectivament d'una altra forma, per a bé o per a mal. O per apropar-

nos-hi més o per distanciar-nos-en més, tot i que l'experiència diu que en el cas de la contemplació de persones i històries personals la contemplació ens acostuma a situar en zones afectivament més compromeses i properes que aquelles en què estàvem abans. Potser a partir de la contemplació pot començar una altra història, un altre amor, un altre afecte, un altre camí o, almenys, la història continua d'una altra manera.

Amb el que s'ha dit fins ara ja podem començar a entreveure com és d'atractiva i suggeridora la proposta ignasiana de ser «contemplatius en l'acció»: és a dir, de mirar la història, les històries de la nostra història, contemplativament. Això ens obrirà a un “coneixement intern” més gran: aquest que tantes vegades ens cal sobre moltes coses, moltes realitats, moltes persones, i que ens vincula a la història, a la vida i a les persones d'una altra manera. I com més “coneixement intern” de les persones tinguem, més gran serà el nostre coneixement i experiència d'aquest Déu que, en paraules de sant Agustí, és l'interior de la nostra intimitat. I com més gran sigui el nostre “coneixement intern” de les persones, més possibilitat hi haurà que la nostra “ajuda” sigui quelcom més que un remei esporàdic i superficial; major possibilitat que sigui, realment, quelcom que afermi i vertebrï humanitat en aquells als quals ens apropem.

3.2. Actituds vitals que potencia el fet de «contemplar»

En aquell que va creixent en el contemplar com a forma d'aproximar-se a la història pròpia i aliena, a la Història amb

majúscules i a les històries minúscules del nostre viure quotidià, a la història de Déu en el món que és la història de Jesús i a la història que Déu ens regala cada dia que és la nostra, van també generant-se a poc a poc unes actituds vitals. Vegem-ne algunes.

«Contemplar» ens ajuda a sortir de nosaltres mateixos, a no ser el centre de les nostres mirades, a no entotsolar-nos i, en aquesta mateixa mesura, a posar-nos realment més al servei dels altres. Contemplar ens ajuda a ser més servidors d'altres que protagonistes en l'escenari de la vida. Generar l'hàbit de contemplar ens situa en una relació diferent amb les persones i arriba a modificar les nostres relacions i decisions: davant un mateix fet són diverses les nostres reaccions i respostes si tenim un tarannà contemplatiu o si no el tenim.

Dèiem que contemplar té molt d'atenció al detall, als detalls. Qui va creixent com a persona contemplativa, va sent “atent”, una persona “atenta” en tots els sentits amplis i rics d'aquesta expressió. Adonar-se dels detalls, ser atent/a, exclou les presses i la llunyania: precipitadament i des de lluny no es capten els detalls. O, dit en positiu, atenció és absència de presses i exercici de paciència.

Parlàvem també del «reflectir» ignasià com un element important del contemplar. «Reflectir» és una cosa així com acusar els impactes que allò contemplat provoca sobre la meua persona. Perquè contemplar suposa deixar-se impactar, sobretot si accedeixo a la contemplació des del sincer desig de “conèixer interiorment”, per a la qual cosa cal treure's les cuirasses. Contemplar és

el contrari d'aplicar d'entrada a la realitat els meus esquemes, els meus pensaments previs, els meus prejudicis: és deixar que la realitat contemplada entri, en primer lloc, pels meus sentits i no només després, i en funció del que he percebut, considero i valoro. Deixar-nos impactar per la realitat i les necessitats, les cultures i les formes de procedir.

Contemplar és una manera que la nostra sensibilitat es deixi afectar, es deixi tocar, per la realitat; és a dir, es deixi canviar. Només en la proximitat, en l'apropament i l'aproximació es van ajustant les sensibilitats. Més que les diferències d'edat, de cultura, d'origen social, ens separen d'altres persones les sensibilitats diverses (en les quals influeix, òbviament, tot l'anterior). Una pacient i sostinguda contemplació ens pot ajudar a aquest necessari apropament de sensibilitats.

3.3. Viure contemplativament

Hem parlat del contemplar com a forma de resar i apropar-se a la història, com a tarannà de vida. Conclourem aquesta part de la nostra reflexió descrivint molt succintament allò que entenem que seria l'estil de vida que assenyala la famosa fórmula del P. Jerónimo Nadal «contemplatiu en l'acció». És tant com descriure un estil de vida animat per l'espiritualitat ignasiana, l'estil de vida d'un «contemplatiu en la vida».

El viure del «contemplatiu en l'acció» és viure des de dins d'un mateix, però no tancat en si mateix o abstret. Es tracta de viure des d'aquesta forma d'interioritat que suposa relacionar-se amb l'exterior des de dins d'un mateix.

S'exclouen per una part la superficialitat i per una altra el solipsisme. En qui viu com a «contemplatiu en l'acció» hi ha una mirada atenta a la història, a les persones amb les quals es conviu, al món en la seva complexitat: s'exclouen tant els angelismes com el desinterès. És una manera de viure, i una espiritualitat, que ens situa plenament en el món per descobrir-hi el que és transcendent. Es tracta d'una espiritualitat, la ignasiana, que no ens deixa ni escapar-nos cap amunt ni ofegar-nos en el que és aparent.

Situats en la història, es tracta de buscar la proximitat, el contacte en el qual es perceben els detalls i es transformen les sensibilitats. L'espiritualitat ignasiana és una espiritualitat de mirar-se a la cara: del cara a cara, del tu a tu, del cos a cos. D'una proximitat que no sigui invasora sinó respectuosa: que li deixa a l'altre ser com és, manifestar-se com sent, dir allò que pensa i, al final, li deixa la llibertat màxima de prémer la mà o de fer un gest d'acomiadament. Però un s'ha apropat, i “s'ha deixat veure” per l'altre, s'ha fet accessible, disposat a servir... No es mira les coses i les persones “des de dalt”, “de lluny”, “en conjunt”: s'intenta arribar al cada un/a... I des d'aquesta proximitat, perquè tots som dèbils i limitats, solem tendir més a misericòrdia que a judici, a compassió que a càstig, tot i que això ens complica les respostes a les situacions personals que hem d'afrontar.

Els “contemplatius” ignasians tendeixen a veure per si mateixos, a escoltar per si mateixos, a tocar amb les seves pròpies mans sempre que els sigui possible i això els possibilita un criteri

propi: les seves pròpies i particulars “consideracions” sobre allò que han contemplat. El «contemplar» és font de criteri i experiència personal, de profunditat en l'anàlisi, de llibertat. Tendeixen a no donar per bo, sense més, l'establert, el de sempre. Això no vol dir automàticament ni potser la majoria de vegades rebuig o oposició, però sí acceptació madura «Contemplar» és gairebé sempre fugida de fanatismes, chauvinismes, tòpics: les coses, les realitats, les persones mirades amb l'atenció de la contemplació tenen els matisos suficients perquè no s'hagi d'absolutitzar res ni ningú. Però els matisos són molts cops invisibles a una mirada superficial, precipitada, llunyana, no “contemplativa”.

Viure “contemplativament” és viure amb obertura a ser “tocats” per les realitats de la vida, no viure emmurallats ni amb cuirassa. És viure oberts que ens afectin les coses i, en aquest ser afectats, que els nostres afectes siguin moguts. És acceptar una vulnerabilitat humana que moltes vegades ens provocarà ferides i ens farà patir, però que també farà que el nostre afecte es vagi purificant i que la nostra vida es vagi, efectivament,

entregant. Vulnerables som ferits i en les ferides la nostra vida se'ns en va, s'entrega; emmurallats, amb cuirassa, no som ferits, però ens endurim o ens podrim per manca d'oxigen, d'aire, de vida al cap i a la fi. Posats a escollir...

En aquesta proximitat “contemplativa” a les persones és on podem percebre, amb paciència i constància, allò que de Déu hi ha en totes elles. En les seves positivitats i en les seves mancances: perquè una de les coses més importants i innovadores que ens ensenya l'evangeli de Jesús és que Déu també està en les mancances, en els que no tenen, siguin els pobres del Judici Final, o els de les Benaurances de Mateu o Lluc, o els crucificats com el Fill («sense rostre, sense figura, sense aparença humana»: Isaïes 53, 1-12). I si arribem a percebre això ... i tant que trobarem Déu a la vida! I és aleshores que, veritablement, també a la vida som capaços de “col·loquiar” afectuosament, d'arribar al “col·loqui” i de compartir sort i camí, sentiments i història amb la humanitat.

Vull dir, doncs, que «contemplar» ens fa, de veritat, humans amb els humans. Només així som en veritat seguidors de Jesús i fills de Déu.

4. «ELEGIR»

«Solament desitjant i elegint el que més ens condueix al fi per al qual som creats» [23]. Ja des de l'inici dels Exercicis sant Ignasi ens recorda que la vocació cristiana i el seguiment de Jesús demanen «elegir». Elegir moguts pel desig de donar resposta a l'amor i la misericòrdia de Déu i orientats cap al fi per al qual som creats: «... lloar, fer reverència i servir Déu nostre Senyor i, mitjançant això, salvar la seva ànima» [23]. No hi ha vida cristiana sense "elegir", sense prendre aquelles decisions que van concretant en el dia a dia el nostre desig de respondre a la misericòrdia de Déu amb nosaltres en el seguiment de Jesús.

Treiem el cap ara a un dels camps més característics, tot i que no original ni exclusiu, de l'espiritualitat ignasiana: el camp del «discerniment». Un «discerniment» que, com veurem, no consisteix només en les eleccions puntuals que fem en determinats moments de la vida, sinó que ha de ser una dinàmica quotidiana perquè la nostra vida sigui, en veritat, evangèlica.

El discerniment respon bàsicament a dues crides de l'evangeli: la crida, pri-

mera, a l'amor i també la crida a la “vigilància”, a l'atenció. En resposta a cada una d'aquestes crides el discerniment va prenent el seu sentit i les seves formes.

4.1. El discerniment com a moviment de l'amor

La primera i principal crida de l'evangeli és la crida a l'amor; i l'amor mai no és estàtic, sinó que sempre és dinàmic: l'a-

mor sempre està buscant i preguntant-se com estimar més? en quins gestos puc concretar-me? com puc manifestar-me més delicadament? com puc servir millor?... Són les preguntes inherents a un amor viu, per al qual no existeix la rutina, sinó que cada instant és nou...

I aquestes mateixes són les preguntes del discerniment. Són les preguntes pel “més”, el famós «magis» ignasià, que no és un moviment del voluntarisme orgullós, sinó d'un amor generós: com puc estimar més? com puc servir millor?... Això és «buscar la voluntat de Déu»: buscar la forma com concreto en la meua vida personal i en la realitat en què em moc el disegni d'amor de Déu.

Tot amor busca concretar-se per fer-se verdader. L'amor que no es concreta s'evapora. Quins gestos concrets són els idonis per estimar aquesta persona, en aquest moment, en aquesta circumstància? És la mateixa lògica “divina” que reflecteix d'una forma sublim el començament del capítol 13 de l'evangeli de Joan: «després d'haver estimat els seus que eren al món, els va estimar fins a l'extrem» (v. 1), però aquest amor, precisament per ser extrem, requereix concretar-se en un gest que, òbviament, també serà “extrem”: «es va posar a rentar els peus dels deixebles» (v. 5). La veritat de l'amor es verifica en els gestos concrets en què s'encarna. I aquest és precisament el tema i la pregunta del discerniment: què em demana l'amor? Cap a on em du ara?

El discerniment és, doncs, la superació positiva i evangèlica de la lògica del mer compliment, que és encara una lògica d’“infantesa” espiritual, mentre que el discerniment té a veure amb la

maduresa de la persona cristiana. El discerniment és situar la nostra vida cristiana més enllà dels paràmetres del càlcul, de la mediocritat, del que «es pot o no es pot», de l'anar a mínims, de l'«anem tirant»... És evident que, situats en la lògica de l'amor, el que el discerniment fa és «elegir» entre dues coses que ambdues són bones. No té sentit parlar de discerniment entre quelcom bo i quelcom dolent.

Tal dinàmica d'amor i discerniment s'alimenta del desig. És el desig d'estimar, de respondre a l'amor que es rep, el que posa en marxa la recerca. Si el discerniment no ve alimentat de desig, no fem una altra cosa més que exercicis més o menys artificiosos o més o menys sofisticats de resoldre qüestions amb més o menys prudència humana, amb més o menys “criteri cristià”, però no un discerniment en sentit ple. I, òbviament, el desig no s'improvisa (però sobre això comentarem alguna cosa més endavant).

Al mateix temps, i com ja hem vist en altres moments d'aquest quadern sobre l'espiritualitat ignasiana, el desig és alimentat per l'agraïment... Per aquest motiu, aquest exercici primer, quotidià i habitual de discerniment que és l’“examen” comença amb «donar gràcies a Déu Nostre Senyor» [43]. Perquè això és el que “activa” l'amor que pregunta i que busca. I només des de l'experiència de veure Crist «morir pels meus pecats» ens preguntem amb veritat i radicalitat «el que he fet per Crist, el que faig per Crist, el que he de fer per Crist» [53].

Jesús és la referència bàsica i l'horitzó del discerniment com a forma i expressió de l'amor. La consciència viva

del seu amor per mi és la que posa en marxa el procés de resposta i recerca i en Ell trobo el model i l'horitzó del que significa estimar i de com es pot estimar en veritat Déu i els homes. Per això, sant Ignasi en els Exercicis indica clarament aquesta referència a la persona que vol «elegir» la forma de vida amb la qual vol donar resposta a l'amor de Déu: «començarem, juntament amb la contemplació de la seva vida, a investigar i a demanar en quina vida o estat es vol servir de nosaltres sa divina majestat»[135].

Investigar i demanar: perquè l'autèntic discerniment ignasià és un procés veritablement “espiritual” i no només racional o intel·lectiu, perquè la seva lògica és la de l'Amor, cal orar i no només “investigar”. El discerniment que s'origina en l'amor és un procés orant, i no només en el sentit formal, sinó en el sentit més profund de la paraula.

4.2. El discerniment com a resposta a la crida evangèlica a la “vigilància”

Reiteradament apareix a l'evangeli la crida evangèlica a la “vigilància”, a l'atenció, perquè «a l'hora que menys penseu» ens podem veure sorpresos i enganyats per dinàmiques no evangèliques. En aquest sentit, el discerniment busca la lucidesa enfront dels enganys, exteriors i interiors, en els quals ens podem veure embolicats. Es tracta amb el discerniment de demanar i buscar la lucidesa per distingir el bé real del bé que moltes vegades se'ns presenta com a tal i és només aparent. Perquè aquesta és la natura mateixa de

l'engany: que allò que és dolent es presenta aparentment com a bo.

Podem assenyalar, a tall d'exemple i sense pretensió de ser exhaustius, algunes qüestions sobre les quals cal estar més “vigilants” en el nostre discerniment habitual i, per tant, exercir una atenció més cuidadosa:

a) Les dinàmiques personals i apostòliques: no cal només que quelcom aparegui inicialment com a bo, sinó que cal veure cap a on ens està duent. Aquest és l'advertiment que fa sant Ignasi en la cinquena «Regla de discerniment d'esperits de segona setmana»: «Hem de fer molta atenció al discurs dels pensaments, i si el principi, continuació i final és tot bo, inclinat a tot bé, és senyal del bon àngel; mes, si en el discurs dels pensaments que proposa acaba en alguna cosa dolenta o distractiva, o no tan bona com la que l'ànima abans s'havia proposat de fer, o l'afebleix, o inquieta, o contorba, llevant-li la pau, tranquil·litat i quietud que abans tenia, és senyal clar que procedeix del mal esperit, enemic del nostre aprofitament i salut eterna» [333].

b) Adonar-se que les lògiques no evangèliques que hi ha a la nostra societat se'ns infiltren i colen a la nostra vida i a la nostra forma de pensar més enllà de la bona o mala voluntat; per dir-ho amb un exemple fàcilment comprensible: som “fumadors passius” de lògiques no evangèliques. Podríem citar nombrosos exemples d'això: la valoració més gran d'aquelles persones que més considerades són per raons socials i el menyspreu a persones socialment irrellevants; les lògiques de l'èxit, el triomf o el poder; la idea de la no re-

núncia i de la total compatibilitat de valors i opcions, etcètera.

c) Un altre tema d'atenció és el de l'ús d'aquells béns que són necessaris i en els quals l'elecció no és tenir o no tenir, ja que cal disposar-ne, però sí que és matèria d'elecció la qualitat i la quantitat del que es posseïx, així com l'ús que se'n fa. Aquest és el sentit que tenen les Regles que sant Ignasi posa en els Exercicis «per ordenar-se en el menjar» [210-217] i que, amb les adaptacions lògiques, són aplicables a molts altres camps de la vida i de l'estil de vida que volem adoptar per viure evangèlicament al mig del món i de la societat en què estem.

Tots aquests temes ens situen en la pista del que és una vida cristiana autènticament madura, en la qual el creient assumeix les pròpies responsabilitats i és conscient i responsable del camí personal de seguiment. Amb els pertinents i oportuns acompanyaments i consells, però amb una responsabilitat indelegable i inassumible per ningú que no sigui ell mateix.

4.3. Altres observacions sobre l'«elegir»

4.3.1. El subjecte de discerniment

A l'hora de parlar de discerniment, i després de tot el que hem dit, queda clar que el tema decisiu és el del “subjecte” de discerniment: una persona de desig i amb capacitat d’“examen” i contemplació. Sense aquest subjecte no té sentit començar a parlar de procediments, tècniques, regles, etcètera. El “subjecte” de discerniment és el primer que hem de

cuidar en nosaltres mateixos i en les persones a les quals acompanyem.

No es senzilla la formació d'aquest “subjecte” de discerniment. És molt revelador l'itinerari mateix dels Exercicis de sant Ignasi: el procés de les «eleccions», clau en els Exercicis i moment culminant del discerniment, no comença fins a la meitat de la segona setmana, fins al nº 135. Tot el temps anterior ha estat preparar el subjecte i les seves actituds.

4.3.2. L'hàbit de discerniment

Més bàsic que el discerniment o els discerniments puntuals que algun cop hem de fer, és l'hàbit de discerniment en la nostra vida quotidiana, o sigui l'hàbit d'atjar l'amor i cuidar l'atenció. I sense aquest hàbit de discerniment quotidià practicat i adquirit no és fàcil pensar que siguin realment possibles discerniments puntuals de certa envergadura.

Adquirir aquest hàbit suposa una dinàmica vital d'oració i “examen”, de lectura i contemplació de Jesús i de l'evangeli, d'acompanyament, de lectura i contrast amb la vida. Les circumstàncies i modalitats concretes de tot això vindran donades per les condicions de vida de cada persona, i el que importa més que les pràctiques o forma concretes és que s'adquireixi el tarannà de fons.

4.3.3. Tècniques de discerniment

Veiem, doncs, que és molt més important i anterior en el discerniment parlar d'actituds i d'hàbits que de tècniques. Aquestes són moltes i variades i no es tracta d'absolutitzar-ne cap, ni d'aplicar-

les mecànicament (la qual cosa acostuma a comportar, en la seva rigidesa i simplisme, aplicar-les inadequadament), sinó de prendre-les com a guies, com a punts de referència... La seva aplicació no està renyida amb el sentit comú i requereix la prudència que demana tota decisió sobre la vida.

4.3.4. L'acompanyament

És en el marc del discerniment on l'acompanyament adquireix el seu valor.

Per a sant Ignasi el bon discerniment és un discerniment "acompanyat".

Deixar-se ajudar i il·luminar per una altra persona ajuda a l'objectivitat, per més que les decisions les hagi de prendre el subjecte que discerneix. I en aquest tema de la relació entre acompanyant i acompanyat, en els casos de discerniment, les orientacions que sant Ignasi de Loiola dóna a ambdós marquen una línia de respecte i prudència exquisits.

5. «RESISTIR»

«Resistir» és un verb que sant Ignasi utilitza amb especial força quan parla de la «desolació», tant en les «Anotacions inicials d'Exercicis» com en les «Regles de discerniment». No és un verb utilitzat per ell en moltes ocasions, però sí amb una força gran i el que aquest verb suggereix està molt present en el conjunt de l'obra ignasiana.

«Resistir» ens du a parlar de la fortalesa, do de l'Esperit i virtut característica de la vida cristiana en tota la història de l'espiritualitat. La fortalesa és necessària perquè en la vida i en la vida espiritual (entesa no com una vida diferent i a part, sinó com la vida mateixa viscuda en clau d'evangeli) hi ha lluita i combat. I d'això tots en tenim experiència. No només afrontem les dificultats normals per les quals passa qualsevol persona humana, i de les quals nosaltres no en som eximits, sinó que quan intentem actuar i obrar fidelment a l'evangeli de Jesús experimentem unes dificultats

“afegides”, aquelles a les quals es referia Jesús quan parlava de dificultats «per causa meua i de l'evangeli».

Aquestes dificultats són de naturalesa diversa i el seu impacte en nosaltres es també divers. Hi ha les dificultats que vénen de l'“exterior”, de fora i dels de fora, més grans o més petites, però davant les quals ens acostumem a sentir més forts, més animosos o, almenys, més disposats a combatre. Hi ha altres dificultats que, sent objectivament menors, en canvi ens minen molt més la moral: són aquelles que ens vénen dels propers afectivament i efectivament.

Ens fan mal especialment, ens fan sentir malament, ens sumeixen en el desànim o la culpabilitat o en el ressentiment o en una barreja de quelcom de tot això i, en definitiva, ens minen molt per dins. I estan finalment les dificultats que vénen de dins de nosaltres mateixos, coexistent amb els nostres desitjos sincers d'estimar i seguir el Senyor. Són dificultats moltes vegades incontrolables, malgrat la nostra voluntat, i que no acabem de vèncer mai del tot. És la mala herba que creix amb el blat en el nostre propi camp i són dificultats que en determinats moments també ens desanimen i ens desesperen molt.

Davant de tot això, què aporta la fortaleza? Quins són els seus elements bàsics? Com pot ajudar-nos?

Un primer component de la fortaleza, i molt important, és la paciència. Paciència que és molt més que un simple aguantar passivament o que esperar que passi la tempesta refugiats sota un portal. Paciència amb les persones a les quals volem ajudar, paciència amb els ritmes dels processos personals i col·lectius, paciència amb nosaltres mateixos. No deixar-nos vèncer per l'ansietat o les presses, ni per frustracions que moltes vegades es basen en expectatives inadequades o desmesurades. Paciència que és, també, no precipitar-se en els judicis i valoracions sobre persones o sobre els resultats d'allò que fem i emprenem. En paraules de Dolores Aleixandre, paciència és «familiaritzar-se amb la llei del període llarg de l'evangeli que compta amb la lentitud amb la qual el llevat va fermentant la massa o amb la qual la llavor s'obre pas a través de la terra».

La fortaleza també té a veure amb la capacitat de soportar animosament, amb certa gràcia, sense victimismes i amb enteresa, dificultats i penalitats, patiments i contradiccions. Em sembla que aquesta capacitat té a veure no tant amb un cert estoïcisme o mer aguant personal, sinó amb la capacitat de situar i relativitzar la meua creu en el conjunt de les creus de la humanitat i amb la capacitat de solidaritat amb els innombrables crucificats de lluny i de prop, d'ahir i d'avui. Em sembla que té a veure amb aquella frase impressionant i plena de sentits d'Ignasi a la tercera setmana d'Exercicis: «dolor amb Crist dolorós, aclaparament amb Crist aclapat» [203]. És a dir, té a veure amb la capacitat de viure, en tot i en tots els amplis sentits de l'expressió, el meu dolor, el meu aclaparament, els meus patiments, en comunió amb Crist i amb la forma que Ell va viure els seus.

Un tercer element d'aquesta fortaleza, com a do de l'Esperit i com a actitud en la nostra vida, té a veure amb la capacitat de romandre, de no abandonar, de no tirar cap tovallola abans de temps. La darrera temptació de Crist no és la cinematogràfica i morbosa d'una suposada relació amb la Magdalena; és una altra molt menys novel·lesca i morbosa, però molt més real i dura, molt més "temptació": la de baixar de la creu. Temptació a la qual l'inciten tots, jueus i pagans, temptació "sota espècie de bé" («i aleshores creurem en tu»), temptació present des de Getsemaní fins al final de la seva vida. Es també moltes vegades la nostra temptació: «Ets molt exagerat!», «No n'hi ha per a tant!», «No veus què fan els altres?», «No portis les coses al límit!», etcètera. Temptació molt

forta quan nosaltres som el centre de nosaltres mateixos, i que es venç en la mesura que ens descentrem, que ens pesen més les necessitats dels altres, l'amor per ells i el servei, que nosaltres mateixos.

Finalment, entra dins de la fortalesa, i és molt ignasià, a més, cuidar-se a si mateix, cuidar el propi subjecte, evitar-li desgastos innecessaris, calibrar les pròpies forces i acceptar amb humilitat el fet d'ajustar-se a elles, de saber dir que no (que important és o que difícil és, de vegades, aprendre a utilitzar aquesta paraula i a distingir les demandes i moments en els quals cal dir que sí i en els quals cal dir que no!), de mantenir-lo fort físicament i espiritualment. Dolores Aleixandre diu amb molt sentit comú i també amb humor: «La resistència afegeix el tarannà sapiencial a l'esperit profètic. Ens recorda que 'perquè no es corrompi el subjecte' necessitem cuidar-lo amb dosis sensates d'humor, de sentit comú, de suport en els amics, de lectura atenta de la història d'ahir per no prendre'ns massa tràgicament la d'avui».

Quines són les fonts d'aquesta fortalesa? Els llocs en els quals ella creix i, valgui la redundància, es fa forta?

Un d'ells, el primer, és la unió amb Jesús, en la qual Ell ens va comunicant la seva pròpia força i el seu mateix esperit. Aquesta recerca orant de la unió amb Jesús, les formes i les característiques de la qual cada un de nosaltres ha de cuidar en funció de les nostres circumstàncies i possibilitats, i adaptar a les nostres característiques personals, ens possibilita i ens condueix a quelcom molt important en l'àmbit de la fortalesa: ro-

mandre centrats afectivament allà on hem d'estar-ho.

En aquesta línia vull indicar quelcom que, en principi, potser pugui resultar sorprenent però que és, segons la meva opinió i experiència, ben cert. L'abnegació ens fa forts. I què entenc per abnegació? La capacitat de sortir de nosaltres mateixos, de no viure auto-centrats, de guanyar en llibertat interior enfront de les coses i enfront de nosaltres mateixos. Aquest "despullament" que, en una mirada superficial, semblaria debilitar-nos és, al contrari, una font de fortalesa. La llibertat interior ens fa forts.

La unió amb els altres, la comunió amb altres, deixar-se acompanyar i acompanyar els altres en el seu camí és també font de fortalesa. Es tracta d'experimentar que caminem amb altres i no en solitari, d'acollir i de ser acollits, d'orientar els altres i en aquest orientar ser nosaltres mateixos també il·luminats. Quan compartim amb un altre la seva debilitat el fem més fort a ell i nosaltres ens fem més conscients i avisats de la nostra pròpia debilitat. Hem de ser lliures quant a les formes i estructures d'acompanyament: l'important és que n'hi hagi, en funció del que les circumstàncies aconsellen o permetin.

L'atenció i la cura del ritme de vida són importants en ordre a la fortalesa. Es tracta de dur un ritme de vida que ens alimenti i ens possibiliti, i no un que ens ofegui. Sempre, més enllà de l'ineludible, hi ha un marge d'elecció en el nostre temps i en el nostre ritme de vida i unes possibilitats d'actuar. Es tracta de viure no per sobre de les nostres possibilitats, la qual cosa ens ofega i esgota,

però tampoc per sota perquè això ens desinfla. Obviament, discerniment i acompanyament són necessaris per a aquest ajustament. Ens enforteix una vida amb “espais verds” i amb descansos necessaris, humans, no compulsius.

Finalment, la pròpia convicció i coherència en allò que fem, la sinceritat i honestetat de les nostres intencions, la

netedat i rectitud en els procediments, donen força a allò que emprenem i ens fa forts a nosaltres mateixos. Quan el Senyor dóna una vocació, una missió, concedeix la gràcia per portar-la endavant. I en la mesura en què amb més fidelitat intentem viure aquesta vocació i respondre a aquesta missió més força té en nosaltres la gràcia.